

**Результати опрацювання
Національним агентством з питань запобігання корупції
Попередньої позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту
Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки**

За результатами аналізу Попередньої позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, затвердженої рішенням Вищої ради правосуддя від 10.07.2020 року № 2098/0/15-20, Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) вважає за доцільне зазначити таке.

1.1. Щодо звернення уваги Вищою радою правосуддя на те, що антикорупційна стратегія має розроблятися на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також аналізу результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії

Відповідно до ч. 3 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції» антикорупційна стратегія має розроблятися Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції.

З позиції Національного агентства, аналіз ситуації щодо корупції включає в себе, щонайменше, такі складові:

- 1) аналіз результатів соціологічних і кримінологічних досліджень;
- 2) аналіз даних офіційної статистики, експертних досліджень та інших аналітичних матеріалів;
- 3) безпосередній аналіз Національним агентством ситуації щодо корупції, що здійснюється під час реалізації передбачених законом повноважень.

Аналіз результатів соціологічних і кримінологічних досліджень

На початку 2020 року фахівцями Національного агентства було вивчено результати *кількох десятків соціологічних і кримінологічних досліджень*, проведених за останні 5 - 7 років, що дало можливість ідентифікувати основні проблеми і тенденції у сфері запобігання та протидії корупції в Україні та утворити надійний фундамент майбутнього проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки¹.

При цьому особливу увагу було звернено на дослідження, проведені інститутами громадянського суспільства та міжнародними організаціями протягом 2019 – 2020 років, які були зорієнтовані (комплексно або в окремих напрямках) на вивчення стану та рівня корупції в Україні, проблем подолання цього явища, реалізації антикорупційної реформи, оцінки діяльності відповідних антикорупційних державних інститутів тощо².

¹ З частиною цих досліджень можна ознайомитися безпосередньо на веб-сайті Національного агентства (<https://bit.ly/3h5yxZG>).

² Так, наприклад:

1) у рамках проведеного у січні 2019 року Центром соціальних та маркетингових досліджень «Социс», Київським міжнародним інститутом соціології та Центром Разумкова загальнонаціонального соціологічного дослідження «Україна напередодні президентських виборів 2019» було здійснено аналіз ставлення громадян до ключових проблем в країні (зокрема, корупції) (прес-реліз за результатами соціологічного дослідження «Україна напередодні президентських виборів 2019» // Офіційний веб-сайт Центру «Социс». – Режим доступу: <http://socis.kiev.ua/ua/2019-01/>);

2) протягом березня 2019 року Київським міжнародним інститутом соціології було проведено опитування на тему: «Думки і погляди населення України щодо охорони здоров'я та інших питань» (зокрема, досліджено стан корупції у медичних закладах) (Прес-реліз за результатами опитування «Думки і погляди населення України щодо охорони здоров'я та інших питань». – Режим доступу:

Зокрема, у січні 2020 року у рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» (USAID/ENGAGE) була проведена шоста хвиля опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності (Національне опитування щодо громадського залучення)¹, якою було визначено стан сприйняття громадянами корупції, їх оцінку щодо просування антикорупційної реформи тощо (ці дані є порівнюваними з даними перших п'яти хвиль опитування, проведених з вересня 2017 року по червень - липень 2019 року)². Результати цього дослідження були ретельно вивчені працівниками Національного агентства та взяті до уваги під час розробки концепції нової Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки.

Крім того, у березні – квітні 2020 року Національним агентством за фінансової підтримки Антикорупційної Ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI) було організовано проведення ґрунтовного дослідження «Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність»³, яке включало в себе опитування населення (2516 інтерв'ю), представників бізнесу (1093 інтерв'ю) та експертів (98 інтерв'ю). Результати цього наразі найбільш актуального дослідження у цій сфері було покладено в основу розробленого Національним агентством проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки.

За результатами цього дослідження було, зокрема, виявлено, що і громадяни, і експерти, і бізнес сприймають суди другою за рівнем корумпованості інституцією в державі. Саме тому Національне агентство прийняло рішення про те, що один з підрозділів Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки буде присвячений питанням доброчесності у системі правосуддя.

<https://bit.ly/3jfNavh>);

3) у квітні 2019 року Європейською Бізнес Асоціацією, Dragon Capital та Центром економічної стратегії за технічної допомоги Info Sapiens було проведено опитування іноземних інвесторів (у тому числі щодо виявлення перешкод іноземним інвестиціям в Україну) («Регулярне опитування іноземних інвесторів: Спеціальний випуск». – Режим доступу: https://dragon-capital.com/files/uploads/Foreign-Investors-Survey-2019/2019_InvestorSurvey_SpecialEdition_Presentation_ua.pdf)

4) у рамках проведеного у квітні-травні 2019 року Центром «Соціальний моніторинг», Українським інститутом соціальних досліджень імені Олександра Яременка та Соціологічною групою «Рейтинг» національного соціологічного дослідження «Ваша думка: травень 2019 року» було здійснено оцінку важливості різних проблем для громадян (у тому числі корупції) (Україна сьогодні: виклики та перспективи // Офіційний веб-сайт Соціологічної групи «Рейтинг». – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraina_segodnya_vyzovy_i_perspektivy.html);

5) у рамках проведеного у жовтні 2019 року Соціологічною службою Центру Разумкова соціологічного дослідження «Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади», було визначено рівень довіри до соціальних інститутів та політиків (зокрема, рівень довіри до державних антикорупційних органів) (Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків // Офіційний веб-сайт Центру Разумкова. – Режим доступу: <https://bit.ly/3962W7B>);

6) у рамках проведеного у вересні-жовтні 2019 року Соціологічною групою «Рейтинг» від імені Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту П'ятого всеукраїнського муніципального опитування здійснено комплексну оцінку рівня сприйняття корупції на місцевому рівні за низкою показників, у т.ч. щодо досвіду корупції в різних державних органах та установах у 2018 та 2019 роках (П'яте всеукраїнське муніципального опитування // Офіційний веб-сайт Соціологічної групи «Рейтинг». – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/research/regions/pyatyu_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html);

7) за результатами проведеного у грудні 2019 року Соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва загальнонаціонального соціологічного дослідження «Підсумки-2019: громадська думка» було здійснено, зокрема, аналіз довіри громадян до державних інститутів, у тому числі правоохоронних, антикорупційних органів, очікування щодо зменшення корупції та покарання корупціонерів у 2020 році (Підсумки-2019: громадська думка // Офіційний веб-сайт Центру Разумкова. – Режим доступу: <https://bit.ly/2CNge2M>).

¹ У межах цього дослідження у період з 8 по 30 січня 2020 року компанією Info Sapiens було опитано 2 011 респондентів віком від 18 років. Вибірка опитування була сформована відповідно до розподілу дорослого населення України за віком, статтю, областю і типом населеного пункту (за винятком Криму та непідконтрольних уряду України регіонів Донецької та Луганської областей). Похибка вибірки становить 2,2% (без врахування дизайн-ефекту) (див.: Українці залучені до громадської діяльності, але уникають активної участі. – Режим доступу: <https://engage.org.ua/ukr/ukraintsi-zalucheni-do-hromadskoi-diialnosti-ale-unykaiut-aktyvnoi-uchasti/>)

² Сприйняття та реальний досвід корупції в Україні. – Режим доступу: <https://engage.org.ua/ukr/spryjniattia-ta-realnyj-dosvid-koruptsii-v-ukraini/>.

³ Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність // Сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. – Режим доступу: <https://bit.ly/2ZyUKtg>.

При цьому варто зауважити, що підготовці підрозділу 3.1 «Справедливий суд» передувало вивчення близько п'ятдесяти соціологічних досліджень (див. додаток), які надали можливість правильно ідентифікувати основні проблеми, пов'язані із забезпеченням доброчесного та справедливого суду в Україні.

Аналіз даних офіційної статистики, експертних досліджень та інших аналітичних матеріалів

Під час підготовки проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки Національне агентство широко використовувало дані офіційної статистики та брало до уваги експертні дослідження, інші аналітичні матеріали у сфері запобігання та протидії корупції¹.

Більш детальну інформацію щодо даних офіційної статистики, основних експертних досліджень та аналітичних матеріалів у сфері запобігання та протидії корупції, які враховувалися під час підготовки проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, можна отримати з проекту *Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році*².

Під час розробки III розділу Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки (запобігання корупції у пріоритетних сферах) бралися до уваги відповідні *секторальні дослідження, а також дослідження, в яких розкриваються корупційні ризики у кожній з таких сфер*³.

¹ Наприклад, під час розробки I, II та IV розділів Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки бралися до уваги такі ґрунтовні дослідження:

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [М. І. Хавронюк, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук та ін.]; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., 2017. – 445 с.;

- Оцінка виконання Антикорупційної стратегії: досягнення та проблеми : аналітичне дослідження / А. Марчук, О. Нестеренко // Міждисциплінарний науково-освітній центр протидії корупції Києво-Могилянської Академії «ACREC»; ГО «Антикорупційний штаб». – К. – 2017. – 19 с.;

- Україна проти корупції: економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014–2018 роках. Аналітична доповідь / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К. : Дніпро «Середняк ТК». – 2018. – 82 с.;

- Дудоров О. О. Узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172-4 – 172-9 КУпАП) / О. О. Дудоров // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/ad_offenses_report/;

- Задоя К. П. Висновок щодо стану імплементації положень міжнародних антикорупційних конвенцій у законодавство України в аспекті кримінальної відповідальності за корупційні злочини // К. П. Задоя // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/ImpCon/>;

- Марчук А. Я. Функціонування оцінки корупційних ризиків та антикорупційних програм у державних органах: поточний стан і діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за цим напрямом / А. Я. Марчук // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/ACP/>;

- Задоя К. П. Висновок щодо узгодженості між собою положень Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення в аспекті кримінальної відповідальності за корупційні злочини / К. П. Задоя // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/Coherence/>;

- Аналітичний звіт про стан реалізації НАЗК, Міністерством юстиції України, профільним Комітетом ВРУ повноважень у сфері здійснення антикорупційної експертизи НПА та їх проектів у 2015–2019 роках // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/AntiCorExp/>;

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Москаленко О. М., 2019. – 366 с.;

- Управління активами як функція АРМА: співвідношення норм права // Трансперенсі Інтернешнл Україна. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2019/12/Upravlinnya-aktyvamy-yak-funktsiya-ARMA-1.pdf>;

- Звіт за результатами моніторингу судового розгляду справ, досудове розслідування в яких завершено детективами НАБУ // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20873893-zvit-za-rezultatami-monitoringu-sudovogo-rozglyadusprav,-dosudove-rozsliduvannya-v-yakih-zavershene-detektivami-nabu>;

- Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (коментар судової практики) / О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, В.Г. Сенік. – Київ : ВД «Дакор», 2020. – 508 с.;

- Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / [О. О. Дудоров, О. О. Житний, К. П. Задоя, Д. О. Калмиков, В. В. Луцик, В. О. Навроцький, М. І. Хавронюк, Р. М. Шехавцов]; за ред. М. І. Хавронюка. – Київ : Москаленко О. М., 2019. – 464 с.

² Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році // Сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Projekt-Natsdopovidi-2019.pdf>

³ До числа таких досліджень можна, зокрема, віднести:

- 100+ корупційних схем: антикорупційний порядок денний для Уряду та громадськості // Сайт Реанімаційного Пакета Реформ. – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/100-koruptsiynykh-skhem-antikoruptsiynyy-poriadok-dennyu-dlia-uriadu-ta-hromads-kosti/>;

- Топ 20 корупційних схем на місцях – які вони та як їх здолати. Посібник проти схем для органів місцевого самоврядування, журналістів та громадських активістів // Режим доступу: <https://bit.ly/3h7k4wd>.

Загальна ж кількість вивчених Національним агентством досліджень обліковується *десятками за кожною зі сфер*, про які йдеться у відповідних підрозділах розділу III Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки.

Наприклад, під час підготовки підрозділу 3.1. «Справедливий суд» було ретельно вивчено:

- міжнародні зобов'язання України у сфері забезпечення правосуддя в Україні (в тому числі рекомендації GRECO)¹;
- висновки та доповіді Венеційської комісії, Консультативної ради європейських суддів та інших інституцій Ради Європи;
- звіти та дослідження проектів міжнародної технічної допомоги²;
- дані офіційної статистики та інших досліджень³;
- щорічні доповіді про стан забезпечення незалежності суддів Вищої ради правосуддя;
- альтернативні доповіді громадських організацій⁴;
- експертні дослідження аналітичних центрів⁵;
- міжнародні індекси і рейтинги тощо⁶.

Безпосередній аналіз Національним агентством ситуації щодо корупції, що здійснюється під час реалізації передбачених законом повноважень

Реалізація Національним агентством протягом 2016 – 2020 років повноважень, передбачених ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції», дала змогу накопичити значний обсяг інформації як про основні проблеми у функціонуванні загальної системи запобігання та протидії корупції, так і про корупційні ризики у різних сферах.

Цьому сприяло виконання передусім таких функцій:

- здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми з її реалізації;

¹ Див., зокрема: FOURTH EVALUATION ROUND COMPLIANCE REPORT on UKRAINE. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors // Council of Europe // Adopted by GRECO at its 84th Plenary Meeting (Strasbourg, 2–6 December 2019). – Режим доступу: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of-16809d768c>.

² Див., зокрема:
- Administrative Justice Monitoring in Ukraine Report (draft) // Сайт EU-funded Project «Pravo-Justice». – Режим доступу: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5e4/d33/4df/5e4d334df2217676553655.pdf>;

- Report «Selection and Evaluation of Judges in Ukraine» // Сайт EU-funded Project «Pravo-Justice». – Режим доступу: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5c0/fcd/a31/5c0fcd3162ea473697034.pdf>.

³ Див., наприклад: Звіт за результатами дослідження «Ставлення громадян України до судової системи» // Сайт Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fyfJ4W>.

⁴ Див., наприклад: Альтернативна доповідь за 2017 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні» // Сайт Центру політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://pravo.org.ua/img/zstored/files/AltReport%202017%20Final.pdf>.

⁵ Див., зокрема: Кваліфікаційне оцінювання суддів 2016-2018: проміжні результати / Р. Куйбіда, М. Серета, Р. Смалюк, К. Бутко, Р. Маселко, Г. Чижик; 2019 р. // Сайт Центру економічної стратегії. – Режим доступу: https://www.pravo.org.ua/img/books/files/1555583096qualification_report_full_eu.pdf; СУЧАСНИЙ ЕТАП СУДОВОЇ РЕФОРМИ: передумови, ключові події і виклики // Сайт Центру політико-правових реформ. – Режим доступу: https://pravo.org.ua/files/Curent_situation.pdf; Інструменти зміцнення довіри до суду в Україні // Сайт Центру економічної стратегії. – Режим доступу: <https://ces.org.ua/justice-trust/>; Концепт впровадження судової реформи // Сайт Центру політико-правових реформ. – Режим доступу: <https://bit.ly/39cCnh2>; Звіт про результати першої програми моніторингу судових процесів в Україні «Дотримання права на справедливий суд у судових процесах України» // Сайт Центру політико-правових реформ. – Режим доступу: https://pravo.org.ua/img/books/files/1529318084provny_zvit_sud.pdf; Аналітичний огляд «Формування нового верховного суду: ключові уроки» // Сайт Центру економічної стратегії. – Режим доступу: <https://bit.ly/3jd1ox1>; Звіт «Суддівська (не)залежність: уроки суддівського врядування для країн Східного партнерства» // Сайт Фондації DEJURE. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1e76yi51BT7cXbuUNYdXveF_NgoKiKPKm/view; Аналітичний звіт «Відкриті дані судової влади» // Сайт Фондації DEJURE. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/19tbGZT8_5mC3SDfagc1N7VEuVT1SPLaX/view; Аналіз практики розгляду ВККС та ВПІ скарг щодо декларацій родинних зв'язків та декларацій доброчесності суддів «Родина. (Не)доброчесність. Безкарність» // Сайт Фондації DEJURE. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1Fxl8wfpLCDGoiUpI75EWj3nGkFrwk94_/view.

⁶ Див., наприклад:

- Rule of Law Index 2019 // Site World Justice Project. – Режим доступу: <https://bit.ly/2CdTF1g>;
- Confidence in Judicial Systems Varies Worldwide // <https://bit.ly/30n1wS7>;
- Rule of Law Around the World // <http://worldjusticeproject.org/rule-law-around-world>.

- проведення аналізу діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;
 - проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції в Україні;
 - проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;
 - організація у 2017 та 2020 роках проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;
 - підготовка та оприлюднення проектів національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2016 – 2019 роках;
 - координація та надання методичної допомоги щодо виявлення органами державної влади та органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення (у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм);
 - координація, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;
 - отримання та розгляд повідомлень, здійснення співпраці з викривачами, забезпечення їх правового та іншого захисту;
 - координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з міжнародними організаціями;
 - формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
 - здійснення моніторингу та контролю за дотриманням окремих вимог антикорупційного законодавства, законодавства про політичні партії та вибори.
- Значна частина такої інформації відображена у щорічних звітах про діяльність Національного агентства¹.

Відповідно до ч. 3 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції» антикорупційна стратегія має розроблятися Національним агентством на основі аналізу результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії.

Варто зазначити, що Національне агентство здійснювало підготовку проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки за результатами комплексного та неупередженого аналізу стану, динаміки та ефективності реалізації Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми з її реалізації.

Результати такого аналізу відображені у:

- трьох проектах щорічних Національних доповідей щодо реалізації засад антикорупційної політики (у 2016, 2017, 2018 роках);

¹ Див.: Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2016 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://bit.ly/30yrl1N>; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2017 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zvit2018-1-1.pdf>; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2019 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zvit-NAZK-za-2019-rik-15.04.2020.pdf>.

- окремому Аналітичному звіті про виконання Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії¹.

Крім того, розробці Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки передувало вивчення низки інших документів, у яких відображено результати оцінки стану, динаміки та ефективності реалізації Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми з її реалізації².

Узагальнені коментарі:

1. Проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки розроблено на основі всебічного аналізу ситуації щодо корупції, а також аналізу результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії, що включав у себе:

- аналіз результатів соціологічних і кримінологічних досліджень з основним акцентом на дослідження, що були проведені у 2019 – 2020 роках;
- комплексний аналіз даних офіційної статистики, експертних досліджень та інших аналітичних матеріалів;
- аналіз ситуації щодо корупції, здійснений Національним агентством за результатами реалізації своїх повноважень у 2016 – 2020 роках;
- дослідження стану, динаміки та ефективності реалізації Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми з її реалізації.

2. Значна частина результатів аналізу Національним агентством ситуації щодо корупції міститься у:

- чотирьох проектах щорічних Національних доповідей щодо реалізації засад антикорупційної політики, підготовлених Національним агентством у 2017– 2020 роках³;
- чотирьох щорічних звітах про діяльність Національного агентства у 2016 – 2019 роках⁴.

3. Результати аналізу стану, динаміки та ефективності реалізації Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми з її реалізації відображені у:

¹ Аналітичний звіт про виконання Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fEjqWG>

² До числа таких документів, передусім, слід віднести:

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [М. І. Хавронюк, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук та ін.]; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., 2017. – 445 с.;

- Оцінка виконання Антикорупційної стратегії: досягнення та проблеми : аналітичне дослідження / А. Марчук, О. Нестеренко // Міждисциплінарний науково-освітній центр протидії корупції Києво-Могилянської Академії «ACREC»; ГО «Антикорупційний штаб». – К. – 2017. – 19 с.;

- Україна проти корупції: економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014–2018 роках. Аналітична доповідь / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К.: Дніпро «Середняк ТК». – 2018. – 82 с.;

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К.: Москаленко О. М., 2019. – 366 с.

³ Див.: Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2016 році // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Natsdopovid-2016.pdf>; Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2017 році // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Natsdopovid-2017.pdf>; Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2018 році // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdopovid-2018.pdf>; Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Proyekt-Natsdopovidi-2019.pdf>;

⁴ Див.: Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2016 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/NAPK_annual-report_2016.pdf; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2017 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zvit2018-1-1.pdf>; Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2019 рік // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zvit-NAZK-za-2019-rik-15.04.2020.pdf>.

- трьох проектах щорічних Національних доповідей щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2016 – 2018 роках;

- окремому Аналітичному звіті про виконання Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії;

- альтернативних звітах та інших аналітичних документах громадськості з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики України у 2016 – 2019 роках.

4. У проекті Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки не наведено розгорнутої інформації стосовно проведеного Національним агентством аналізу ситуації щодо корупції, а також аналізу результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії у зв'язку з тим, що антикорупційна стратегія затверджується законом, а тому має характеризуватись достатньою для такого виду нормативного акта лаконічністю.

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) врахувати зауваження Вищої ради правосуддя таким чином:

- доповнити розділ I «Загальні положення» проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки вказівкою про те, що вона розроблена на основі комплексного аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії;

- у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту викласти опис результатів проведеного Національним агентством аналізу ситуації щодо корупції, а також аналізу результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії.

1.2. Щодо зауваження Вищої ради правосуддя про те, що неспроможність п'яти публічних інституцій щодо ефективного впровадження чинного антикорупційного законодавства не може виправдати створення шостої публічної інституції – тимчасової незалежної Комісії з питань доброчесності

Національне агентство вважає за потрібне звернути увагу на таке.

По-перше, в жодному з підрозділів проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки (в тому числі й у підрозділі 3.1) **не йдеться** про те, що наразі розбалансованою та малоефективною є діяльність лише п'яти публічних інституцій (як зазначено у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки).

Зокрема, у підрозділі 1.2 «Формування та реалізація антикорупційної політики у 2014 – 2020 роках» зазначено таке:

«Попередня Антикорупційна стратегія (на 2014 – 2017 роки) та Державна програма з її реалізації були якісними програмними документами з високим антикорупційним потенціалом.

Реалізувати цей потенціал повною мірою не вдалося передусім через тривалий процес створення антикорупційних інституцій, що відбувся

протягом 2014 – 2019 років, а також низьку спроможність Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) у питаннях формування антикорупційної політики та її періодичного коригування (актуалізації).

У зв'язку з тим, що ці програмні документи жодного разу не переглядалися та не оновлювалися, починаючи з 2016 року їх положення поступово втрачали свою актуальність. Наприкінці 2017 року завершився період дії Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки. Нову антикорупційну стратегію ухвалено не було. **Це призвело до розбалансованої та малоефективної антикорупційної діяльності публічних інституцій.**

Розробка і реалізація нової Антикорупційної стратегії дозволить досягти суттєвого прогресу у запобіганні та протидії корупції, а також забезпечити злагодженість, системність і плановість антикорупційної діяльності усіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування».

Як бачимо, у цьому підрозділі йдеться про те, що відсутність антикорупційної стратегії та державної програми з її реалізації як основних програмних документів у сфері запобігання та протидії корупції призвела до розбалансованості та низької ефективності усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування (публічних інституцій), які за наявності таких документів та належним чином організованого процесу координації їхнього виконання могли б злагоджено та ефективно запобігати та протидіяти корупції в Україні.

По-друге, необхідність створення Комісії з питань доброчесності, про яку йдеться у підрозділі 3.1 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, жодним чином не пов'язана з розбалансованістю та низькою ефективністю усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Узагальнені коментарі:

1. У проекті Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки немає вказівки про те, що наразі розбалансованою та малоефективною є діяльність лише п'яти публічних інституцій (як зазначено у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки).

2. Низька ефективність антикорупційної діяльності усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування обумовлена головним чином відсутністю Антикорупційної стратегії та Державної програми з її реалізації.

3. Необхідність створення Комісії з питань доброчесності, про яку йдеться у підрозділі 3.1 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, жодним чином не пов'язана з констатацією у цьому документі факту, що наразі антикорупційна діяльність органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є розбалансованою та малоефективною.

4. У підрозділі 1.2 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки вживається словосполучення «публічні інституції» (для позначення усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування) з метою максимально лаконічного викладу тексту законопроекту в цій частині.

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) звернути увагу Вищої ради правосуддя на зазначену вище некоректність

цитування тексту підрозділу 1.2 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, формулювання у зв'язку з цим хибних висновків (висновків, що ґрунтуються на некоректному цитуванні тексту цього проекту та викривленому тлумаченні його змісту) та поширення неправдивої інформації про зміст проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки:

- у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки;

- в інших інформаційних матеріалах, розміщених на сайті Вищої ради правосуддя;

2) з метою уникнення в подальшому випадків некоректного тлумачення цієї частини тексту останнє речення абзацу 3 підрозділу 1.2 «Формування та реалізація антикорупційної політики у 2014 – 2020 роках» Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки викласти в такій редакції: «Це призвело до розбалансованої та малоефективної антикорупційної діяльності усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування»;

3) у Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту звернути увагу на те, що через відсутність Антикорупційної стратегії та Державної програми з її реалізації антикорупційна діяльність усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування є розбалансованою та малоефективною.

2.1. Щодо зауваження Вищої ради правосуддя про те, що твердження про високий ступінь недовіри до судової влади, Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не є такими, що підтверджуються будь-якими реальними дослідженнями серед професійної спільноти чи широкого кола споживачів судових послуг

Передусім варто зазначити, що наведений у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки показник надходження справ і кількості вирішених справ (до судів у 2019 році надійшло 1 546 774 справи, з яких вирішено 1 399 782 справи) свідчить про те, що в Україні фізичні та/або юридичні особи досить часто:

- а) користуються своїм конституційним правом на судовий захист;
- б) притягаються до юридичної відповідальності.

Утім, навряд чи цей показник можна вважати таким, що свідчить про високий рівень довіри до суду.

З позиції Національного агентства, про рівень довіри до суду, Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України можна робити висновки лише з даних, отриманих за результатами ґрунтовних, репрезентативних та неупереджених соціологічних досліджень. І такі дослідження у 2019 – 2020 роках були.

Так, опитування, проведене Центром Разумкова у лютому 2020 року, засвідчило, що судам (судовій системі загалом) скоріше або цілком довіряють

лише **13,2%** респондентів, а показники балансу довіри (**-62,4**) є найнижчими серед усіх публічних інституцій (<https://bit.ly/38RQgkq>).

Опитування Центру Разумкова і Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, проведене у червні 2019 року, показало, що Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у 2019 році довіряло 16,8%, а Вищій раді правосуддя – **17,7%** (<https://bit.ly/2ZqjGTR>).

При цьому слід звернути увагу на те, що теза щодо недовіри до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, наведена у проекті Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, стосується виключно діяльності попереднього складу Комісії, повноваження якої були припинені з набранням чинності Законом України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування».

Згідно з дослідженням Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (листопад – грудень 2019 року) головними причинами недовіри до судів є корумпованість та безкарність. Найбільше громадян стане довіряти судам, якщо суддівський корпус буде очищено від нечесних суддів.

Більш розгорнуто про результати останніх досліджень у цій сфері можна дізнатися, ознайомившись із додатком.

Узагальнені коментарі:

1. Твердження про те, що у суспільстві спостерігається високий рівень недовіри до судової влади, Вищої ради правосуддя та попереднього складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, зокрема, через недостатню прозорість їхньої діяльності (проблема 3.1.1), підтверджується низкою соціологічних досліджень, проведених у 2019 – 2020 роках.

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) у пояснювальній записці до проекту Закону України «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту:

а) навести результати соціологічних досліджень, які підтверджують, що у суспільстві спостерігається високий рівень недовіри до судової влади, Вищої ради правосуддя та попереднього складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

б) акцентувати увагу на тому, що твердження про високий рівень недовіри до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України стосується виключно діяльності попереднього складу Комісії, повноваження якої були припинені з набранням чинності Законом України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування».

2.2. Щодо зауваження Вищої ради правосуддя про те, що запровадження перевірки членів ВРП через механізм створення «тимчасової незалежної Комісії з питань доброчесності» не відповідає Конституції України

Зі змісту Попередньої позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки випливає, що наведене вище зауваження про неконституційність такої Комісії ґрунтується передусім на рішенні Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі № 1-304/2019(7155/19).

Утім, у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки наводиться цитата з цього рішення з упущенням значної частини тексту, важливого для правильного розуміння позиції Конституційного Суду України, що призвело до дещо неточного (викривленого) розуміння та тлумачення Вищою радою правосуддя змісту цього рішення.

Оригінальний і повний варіант абзацу 5 п. 6.1 Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі № 1-304/2019(7155/19) має таку редакцію:

«Комісія наділена повноваженнями щодо контролю за діяльністю членів Вищої ради правосуддя та суддів Верховного Суду, проте ці повноваження не мають конституційної основи. Зазначені положення Закону № 1798 зі змінами та Закону № 193 не узгоджуються зі статтями 126, 131 Конституції України, оскільки виключними повноваженнями притягувати суддів Верховного Суду до відповідальності наділено Вищу раду правосуддя, і ці конституційні повноваження не можуть бути делеговані іншим органам або установам»¹.

Отже, вказаний висновок Конституційного Суду України базується насамперед на тому, що Комісію з питань доброчесності та етики було наділено повноваженнями зі «здійснення моніторингу інформації про суддів Верховного Суду з метою виявлення дисциплінарних порушень...». У проекті ж Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки такі очікувані результати відсутні.

Нижче, у абзаці 6 п. 6.1 Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі № 1-304/2019(7155/19), зазначено таке: *«Конституційний Суд України також зазначає, що орган, установу, утворені при конституційному органі, закон не може наділяти контрольною функцією щодо цього конституційного органу».*

Таким чином, неконституційність положення про відповідну Комісію, на думку Конституційного Суду України, була зумовлена наділенням органу, створеного при конституційному органі, контрольними повноваженнями щодо такого органу.

Водночас проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки містить положення щодо зовсім іншої комісії, яка буде **незалежною**.

Ця комісія не утворюватиметься при Вищій раді правосуддя та не складатиметься наполовину з членів Вищої ради правосуддя. Крім того, вона не здійснюватиме контроль за чинними членами Вищої ради правосуддя.

¹ Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі № 1-304/2019(7155/19) (за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування" від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, "Про Вищу раду правосуддя" від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII) // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#Text>.

Її головне призначення – забезпечити одноразове оцінювання членів Вищої ради правосуддя за критеріями доброчесності та професійної етики. Таке оцінювання буде зумовлене встановленням нових обов’язкових вимог до членів Вищої ради правосуддя.

Варто також звернути увагу на те, що запропоновані у проекті Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки підходи цілком узгоджуються із міжнародними зобов’язаннями України, викладеними у:

1) Листі про наміри та доданому до нього Меморандумі про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Міжнародного валютного фонду Stand-by для України, який 2 червня 2020 року від імені України було підписано Президентом України, Прем’єр-міністром України, Міністром фінансів України та Головою Національного банку України.

Так, у п. 26 Меморандуму про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України від 2 червня 2020 року зазначено таке: «Через поправки до Закону про ВРП (Закон №2016/1798-VIII) та відповідно до рішення Конституційного суду, прийнятого у березні 2020 року, буде створена комісія для попередньої перевірки потенційних кандидатів у ВРП та оцінки їх доброчесності. Ця комісія проведе аналогічну одноразову перевірку діючих членів ВРП. Принаймні половина членів комісії будуть шанованими експертами з визнаними етичними стандартами та судовим досвідом, у тому числі з відповідним досвідом інших країн»¹.

2) Меморандумі про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро), який 23 липня 2020 року від імені України було підписано Прем’єр-міністром України, Міністром фінансів України та Головою Національного банку України.

У п. 3 Додатку I до цього Меморандуму зазначено таке:

«3. Органи державної влади посилять незалежність, доброчесність та ефективне функціонування судової влади, органи влади приймуть поправки до закону про судову реформу, беручи до уваги висновки Венеціанської комісії, у тому числі шляхом внесення законодавчих поправок для забезпечення:

а) створення нової Вищої кваліфікаційної комісії суддів України шляхом прозорої процедури відбору, що проводиться Конкурсною комісією з міжнародною участю; та

б) створення Комісії з питань етики з міжнародною участю, яка мала б повноваження: 1) здійснювати одноразову оцінку доброчесності та етичності членів Вищої ради правосуддя та рекомендувати їх звільнення органам обрання (призначення) у випадках виявлення невідповідності членів Вищої ради правосуддя стандартам; та 2) створення переліку попередньо відібраних кандидатів у Вищу раду правосуддя, з якого органи обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя, будуть висувати свої кандидатури».

Узагальнені коментарі:

1. Запровадження перевірки членів Вищої ради правосуддя через механізм створення «тимчасової незалежної Комісії з питань доброчесності»:

¹ Меморандум про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України від 2 червня 2020 року // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <https://bit.ly/2ZBHUul>

а) відповідає Конституції України;

б) спрямоване на реалізацію міжнародних зобов'язань України перед:

- Міжнародним валютним фондом, визначених п. 26 Меморандуму про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України від 2 червня 2020 року;

- Європейським Союзом, визначених Меморандумом про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом.

2. Утім, задля уникнення в подальшому неправильного розуміння змісту і значення пропонуваніх стратегічних результатів в межах вирішення проблеми 3.1.1. необхідно доопрацювати проект Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки та супровідних документів до неї.

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) врахувати зауваження Вищої ради правосуддя;

2) об'єднати пункти 2 і 3 Очікуваних стратегічних результатів щодо вирішення проблеми 3.1.1 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки;

3) відмовитися від вживання у цій частині тексту проекту Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки термінів «Комісія з питань доброчесності», «конкурсна комісія» на користь терміна «незалежна комісія», оскільки потенційно це може бути й один орган;

4) узгодити відповідні положення з п. 26 Меморандуму про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України від 2 червня 2020 року та відповідними положеннями Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом;

5) у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту:

а) виписати завдання та основні повноваження пропонованої незалежної комісії, яка здійснюватиме одноразову перевірку діючих членів Вищої ради правосуддя та попередню перевірку потенційних кандидатів у члени Вищої ради правосуддя, так, щоб було зрозуміло, що створення та діяльність такої комісії не суперечить Конституції України;

б) пояснити, чому для цього випадку Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі № 1-304/2019(7155/19) не є релевантним;

в) акцентувати увагу на тому, що реалізація цієї частини проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки дасть змогу Україні реалізувати міжнародні зобов'язання, передбачені:

- п. 26 Меморандуму про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Міжнародного валютного фонду Stand-by для України від 2 червня 2020 року;

- Меморандумом про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро).

3. Щодо зауваження Вищої ради правосуддя про те, що положення розділу III щодо унормування питань судоустрою і статусу суддів не відповідають цілям та завданням діяльності Національного агентства, виходять за межі повноважень Національного агентства та не можуть бути предметом регулювання Антикорупційної стратегії

Передусім варто зазначити, що Антикорупційна стратегія є основним програмним документом державної антикорупційної політики, який розробляється в порядку, визначеному ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції».

У ст. 4 Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що Національне агентство є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який, зокрема, забезпечує формування державної антикорупційної політики. Визначення заходів державної антикорупційної політики у проекті Антикорупційної стратегії, у тому числі заходів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків у системі судоустрою, безсумнівно, є складовою формування державної антикорупційної політики і тому відповідає цілям і завданням діяльності Національного агентства.

Відповідно до статей 11 та 18 Закону України «Про запобігання корупції» до повноважень Національного агентства належать, зокрема, розроблення проекту Антикорупційної стратегії та формування антикорупційної політики. Закон України «Про запобігання корупції» не містить жодних винятків щодо неможливості охоплення державною антикорупційною політикою питань функціонування судової гілки влади, які тематично пов'язані із подоланням корупції.

Таким чином, розробляючи проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки (в тому числі й підрозділ щодо запобігання корупції в судах та забезпечення доброчесності суддів), Національне агентство діяло в межах та у спосіб, визначені Конституцією України, Законом України «Про запобігання корупції» та іншими законами України.

Водночас варто звернути увагу на те, що Антикорупційна стратегія має програмний характер і, зокрема, є орієнтиром для відповідних органів (передусім для міністерств) щодо підготовки галузевих проектів нормативних актів (у цьому конкретному випадку йдеться про Міністерство юстиції України).

Її положення не підміняють собою чинні нормативно-правові акти. Конституція України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» залишаються чинними і жодні зміни до них одночасно із затвердженням Антикорупційної стратегії не вносяться. Досягнення очікуваних результатів, вказаних у підрозділі 3.1 проекту Антикорупційної стратегії, потребуватиме *внесення змін до законодавства, яке має відбуватись у повній відповідності до встановлених процедур, у тому числі з проведенням необхідних консультацій та обговорень*.

Крім того, слід нагадати, що *Національне агентство розробляє проект Антикорупційної стратегії на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії (ч. 3 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції»)*. Засади антикорупційної політики

(Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України (ч. 1 ст. 18 Закону України) шляхом прийняття відповідного закону.

Реалізується Антикорупційна стратегія шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України (ч. 4 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції»).

Узагальнені коментарі:

1. Питання доброчесності суддів та запобігання корупції в судах можуть бути предметом регулювання Антикорупційної стратегії, а підрозділ 3.1 Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки підготовлено відповідно до цілей та завдань діяльності Національного агентства як органу, що уповноважений на формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

2. Розробляючи проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки (в тому числі й підрозділ щодо запобігання корупції в судах та забезпечення доброчесності суддів), Національне агентство діяло в межах та у спосіб, визначені Конституцією України, Законом України «Про запобігання корупції» та іншими законами України.

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту:

а) розкрити зміст, призначення та потенційний обсяг правового регулювання нормами Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки (в тому числі як документу, що може зачіпати питання доброчесності суддів та запобігання корупції в судах);

б) описати процедуру підготовки проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки, етапи його доопрацювання та погодження, а також звернути увагу на те, що цей програмний документ ухвалюється виключно Верховною Радою України. Отже, Національне агентство як орган виконавчої влади, який лише розробляє проект Антикорупційної стратегії, не порушує при цьому норм Конституції України щодо поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову.

4.1. Щодо зауваження Вищої ради правосуддя про те, що проект Антикорупційної стратегії не відповідає рекомендаціям GRECO, оскільки не передбачає жодних заходів, спрямованих на забезпечення більш чіткого формулювання визначення дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів

Передусім варто зазначити, що розробці проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки передувало глибинне вивчення стану виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції, взятих в рамках членства України в GRECO, у рамках участі України в Антикорупційній мережі ОЕСР, а також ратифікація Україною Конвенції ООН проти корупції.

Узагальнені результати такого аналізу (для широкої громадськості) наведені Національним агентством у підрозділі 1.5 «Стан виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції» (сторінки 53–71) та Додатках А – Г (сторінки 210–237) Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році¹.

Під час розробки підрозділу 3.1 проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки авторський колектив уважно вивчав й усі рекомендації GRECO, надані Україні у рамках Четвертого раунду оцінювання, а також результати оцінки міжнародних експертів щодо стану їх реалізації, наведені у Звіті про виконання Україною рекомендацій, наданих у рамках Четвертого раунду оцінювання, затвердженого 06 грудня 2019 року на 84-му пленарному засіданні GRECO та опублікованого 26 березня 2020 року².

Саме тому другий з очікуваних стратегічних результатів щодо вирішення проблеми 3.1.3 «Відсутність дієвих перманентних механізмів підтримання доброчесності суддівського корпусу» викладено в такій редакції:

«2) підстави дисциплінарної відповідальності судді визначено у спосіб, що дає можливість суддям прогнозувати свою поведінку (зокрема, більш чітко визначено ознаки дисциплінарних правопорушень, які стосуються допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя), дисциплінарна практика є послідовною і передбачуваною».

Крім того, проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки містить низку інших очікуваних стратегічних результатів, які корелюються з рекомендаціями GRECO.

Наприклад:

- «1) Вищою кваліфікаційною комісією суддів України спільно з Громадською радою міжнародних експертів і Громадською радою доброчесності розроблено та впроваджено в практику чіткі і передбачувані критерії (індикатори) доброчесності та професійної етики для кваліфікаційного оцінювання суддів і добору нових суддів» (перший очікуваний стратегічний результат щодо вирішення проблеми 3.1.2);

- «7) судді несуть реальну відповідальність за завідомо неправосудні рішення; механізми кримінального переслідування не використовуються для здійснення тиску на суддів» (сьомий очікуваний стратегічний результат щодо вирішення проблеми 3.1.3.).

Узагальнені коментарі:

1. Розробці проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки передувало вивчення стану виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції, взятих в рамках членства України в GRECO, в рамках участі України в Антикорупційній мережі ОЕСР, а також ратифікація Україною Конвенції ООН проти корупції.

¹ Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році // Сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Proyekt-Natsdopovidi-2019.pdf>

² FOURTH EVALUATION ROUND COMPLIANCE REPORT on UKRAINE. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors / Council of Europe // Adopted by GRECO at its 84th Plenary Meeting (Strasbourg, 2–6 December 2019). – Режим доступу: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of-16809d768c>

2. Проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки відповідає рекомендаціям GRECO, в тому числі й наданим Україні у рамках Четвертого раунду оцінювання щодо корупції серед суддів.

3. У Проекті Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки передбачено низку заходів, спрямованих на імплементацію рекомендацій GRECO (в тому числі й заходи, спрямовані на забезпечення більш чіткого формулювання визначення дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів).

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту:

а) акцентувати увагу на тому, що розробці проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки передувало глибинне вивчення стану виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції, взятих в рамках членства України в GRECO, в рамках участі України в Антикорупційній мережі ОЕСР, а також у зв'язку з ратифікацією Україною Конвенції ООН проти корупції;

б) зазначити, що проект Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки відповідає рекомендаціям GRECO, в тому числі й наданим Україні у рамках Четвертого раунду оцінювання щодо корупції серед суддів, а також звернути увагу на те, що у ньому передбачено низку заходів, спрямованих на імплементацію рекомендацій GRECO (в тому числі й заходи, спрямовані на забезпечення більш чіткого формулювання визначення дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів).

4.2. Щодо узагальнених зауважень Вищої ради правосуддя про те, що проект Антикорупційної стратегії не відповідає вимогам нормотворчої техніки, має декларативний характер, містить суперечливі твердження та не підтвержені положення, у ньому відсутні конкретні механізми реалізації поточного проекту Антикорупційної стратегії

Щодо невідповідності вимогам нормотворчої техніки та наявності суперечливих тверджень

На жаль, у Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки не наведено жодного прикладу невідповідності цього проекту вимогам нормотворчої техніки чи наявності суперечливих тверджень. Тому надати предметні коментарі щодо цього зауваження Національне агентство не має можливості.

Щодо наявності не підтверджених положень

У Попередній позиції Вищої ради правосуддя щодо проекту Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки є зауваження про те, що твердження про високий ступінь недовіри до судової влади, Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України нібито не є такими, що підтверджуються будь-якими реальними дослідженнями.

Аналіз цього зауваження, а також детальне обґрунтування того, що зазначене твердження підтверджується низкою соціологічних досліджень, проведених у 2019 – 2020 роках, наведено у пункті 2.1 цього документа.

Щодо декларативного характеру проекту Антикорупційної стратегії

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції» Антикорупційна стратегія є основним програмним документом державної антикорупційної політики, який схвалюється Верховною Радою України.

Програмний характер положень проекту Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки зумовлений тим, що вона є документом політики. Саме тому за кожною складовою системи запобігання та протидії корупції та відповідною пріоритетною сферою визначено ключові проблеми (базовий показник) та сформульовано стратегічні результати, яких слід досягнути в майбутньому для вирішення цих проблем (прогнозований показник).

Система заходів, що має забезпечити досягнення цих стратегічних результатів, повинна визначатися у державній програмі з реалізації цієї стратегії, розробленій та затвердженій у порядку, визначеному ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції»

До речі, саме про це йдеться у підрозділі 1.4, що має назву «Структура антикорупційної стратегії та її зв'язок з державною програмою».

Щодо відсутності механізмів реалізації

Базові положення щодо механізму реалізації Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки закладено у розділі V «Механізм реалізації та оцінка результатів виконання заходів антикорупційної стратегії».

Розвиток цих положень можна знайти безпосередньо в тексті проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки» та Порівняльній таблиці до нього, які також опубліковані на сайті Національного агентства¹.

Конкретні антикорупційні заходи, терміни їх реалізації, відповідальні суб'єкти та інша важлива інформація, необхідна для забезпечення успішної реалізації Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки, будуть визначені у відповідній державній програмі.

Узагальнені коментарі:

1. Проект Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки відповідає вимогам нормотворчої техніки, не містить суперечливих тверджень чи непідтверджених положень.

2. Програмний характер положень проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки зумовлений тим, що вона є документом політики. Система заходів, що має забезпечити досягнення передбачених цим документів стратегічних результатів, буде визначена у державній програмі з реалізації цієї стратегії.

¹ Проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2024 роки» // Сайт НАЗК. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/ASfinal-draft-22.06.20-1.pdf>.

Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2024 роки» // Сайт НАЗК. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/Com_.Tab-AC-final-draft-22.06.20.pdf.

3. Механізм реалізації Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки виписано у розділі V та безпосередньо в тексті проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки».

Рішення щодо потенційного врахування зауваження/пропозиції:

1) врахувати зауваження Вищої ради правосуддя;
2) у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки» та інших супровідних матеріалах до цього законопроекту звернути увагу на те, що:

а) проект Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки є документом політики, у якому за кожною складовою системи запобігання та протидії корупції та відповідною пріоритетною сферою визначено ключові проблеми (базовий показник) та сформульовано стратегічні результати, яких слід досягнути в майбутньому для вирішення цих проблем (прогнозований показник);

б) система заходів, що має забезпечити досягнення цих стратегічних результатів, буде визначена у Державній програмі з реалізації Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки;

в) механізм реалізації Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки виписано у розділі V та безпосередньо в тексті проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 – 2024 роки».

**Перелік соціологічних досліджень,
опитувань та звітів, щодо стану корупції в Україні,
вивчення яких передувало підготовці основної частини
проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки**

№ з/п	Назва	Рік	Виконавець дослідження
1.	Національне опитування щодо громадського залучення (https://engage.org.ua/ukraintsi-zalucheni-do-hromadskoi-diialnosti-ale-unykaiut-aktyvnoi-uchasti/)	2020	Info Sapiens
2.	Сприйняття та реальний досвід корупції в Україні (https://engage.org.ua/spryjniattia-ta-realnyj-dosvid-koruptsii-v-ukraini/)	2020	USAID
3.	Українці залучені до громадської діяльності, але уникають активної участі (https://dif.org.ua/article/ukraintsi-zalucheni-do-gromadskoi-diyalnosti-ale-unikayut-aktivnoi-uchasti)	2020	Програма «Долучайся»
4.	Індекс сприйняття корупції-2019 (http://cpi.ti-ukraine.org/#/)	2020	Transparency International Україна
5.	Прес-реліз за результатами соціологічного дослідження «Україна напередодні президентських виборів 2019» (https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Analytical-note-on-Open-data-FINAL.pdf)	2019	Центр соціальних та маркетингових досліджень «Социс», київський міжнародний інститут соціології, Центр Разумкова
6.	Прес-реліз за результатами опитування «Думки і погляди населення України щодо охорони здоров'я та інших питань» (https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20182706_health/Healthcare_2019/Report_Healthcare_March2019_fin.pdf)	2019	Київський міжнародний інститут соціології
7.	Регулярне опитування іноземних інвесторів: Спеціальний випуск (https://dragon-capital.com/files/uploads/Foreign-Investors-Survey-2019/2019_InvestorSurvey_SpeicalEdition_Presentation_ua.pdf)	2019	Європейська Бізнес Асоціація, Dragon Capital та Центр економічної стратегії за технічної допомоги Info Sapiens
8.	«Ваша думка: травень 2019 року» (http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraina_segodnya_vyzovy_i_perspektivy.html)	2019	Центр «Соціальний моніторинг», Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка та Соціологічна група «Рейтинг»

9.	«Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади» (http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pidsumky2019-gromadska-dumka)	2019	Центр Разумкова
10.	Підсумки-2019: громадська думка (соціологія) (http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pidsumky2019-gromadska-dumka)	2019	Центр Разумкова
11.	Дослідження у сфері корупції: основні результати і рекомендації (https://www.pravo.org.ua/ua/news/combating_corruption/20873580-doslidgeennya-u-sferi-koruptsiyi-osnovni-rezultati-i-rekomendatsiyi)	2019	ЦППР
12.	Моніторинговий звіт про виконання у 2017-2018 роках стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки (https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/PS_report17-18/)	2019	ЦППР
13.	Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики (https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/ar_2017/)	2019	ЦППР
14.	Corruption in Ukraine: understanding, perception, prevalence (Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2018/anticor_polityka/Level%20of%20Corruption%20Survey%20%28ENG%20TR%29%20D%20%20%28Re%2012W%29%20%28RT%20Checked%29%20%281%29.pdf)	2018	НАЗК за підтримки ОБСЄ в Україні
15.	Кому довірити боротися з корупцією і формувати Антикорупційний суд – думка населення (https://dif.org.ua/article/komu-doviriti-borotisya-z-koruptsiyu-i-formuvati-antikoruptsiyniy-sud-dumka-naselennya)	2018	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова
16.	«Правосуддя на сході України в умовах збройної агресії Російської Федерації» (https://www.irf.ua/content/files/justice_in_eastern_ukr.pdf)	2018	Міжнародний фондом «Відродження»
17.	Загальнонаціональне опитування населення України в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей (https://dif.org.ua/article/yak-v-ukraini-boryutsya-z-koruptsiyu-dumka-gromadyan)	2018	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова (в рамках проекту «Програма сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується USAID та здійснюється Pact в Україні)
18.	Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні (http://ratinggroup.ua/research/ukraine/0063e745819871f4c681514866abc0cf.html)	2018	Соціологічна група «Рейтинг» на замовлення

			Міжнародного Республіканського Інституту
19.	Всеукраїнське соціологічне опитування (https://detector.media/infospace/article/142044/2018-10-26-efektivnist-derzhavnoi-politiki-u-sferi-informatsiinoi-bezpeki-naperedodni-viboriv-rezultativ-seukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/)	2018	Київський міжнародний інститут соціології на замовлення ГО «Детектор медіа» та за фінансової підтримки Міністерства іноземних справ Данії та NED (National Endowment for Democracy)
20.	Опитування "Національний омнібус (https://nabu.gov.ua/novyny/ukrayinci-vvazhayut-nabu-nayefektyvnishym-organom-u-borotbi-z-korupciyeyu)	жов- тень 2018	Центром досліджень і комунікації Active Group
21.	Опитування іноземних інвесторів про перепони та бар'єри, що заважають залученню капіталу в Україну (https://eba.com.ua/koruptsiya-ta-nedovira-dosudovoyi-systemy-ocholyuyut-rejtyng-pereshkod-dlya-investoriv-tretij-rik-pospil/)	Сер- пень – вересень 2018	Dragon Capital, Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА) та Центр економічної стратегії (ЦЕС)
22.	Довіра громадян України до суспільних інститутів (http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_06_press_release_ua.pdf)	чер- вень 2018	соціологічна служба Центру Разумкова
23.	Другого всеукраїнського опитування населення України щодо довіри до судової влади, судової реформи та сприйняття корупції (https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/1_NJ_October_2018_SurveyPublic_Result_UKR.pdf)	жов- тень 2018	Програма USAID «Нове правосуддя»
24.	Опитування щодо сфери надання державних медичних послуг (http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka-medichniskoy-sfery-v-ukraine-iyun-2018.html)	чер- вень 2018	Соціологічною групою "Рейтинг"
25.	Корупція в Україні: 2017. Аналіз результатів пілотного застосування Методики оцінки рівня корупції в Україні CORRUPTION IN UKRAINE: 2017. Analysis of the findings gained from pilot application of the Methodology for Assessment of Corruption Level in Ukraine (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf)	2017	НАЗК за підтримки ОБСЄ в Україні
26.	Україна: Постійне невдоволення громадян на тлі високого рівня корупції та інфляції; Зростання оптимістичних настроїв на місцевому рівні	2017	Всеукраїнський центр аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного

	(https://www.iri.org.ua/novini/ukraina-postiine-nevdovolenna-gromadan-na-tli-visokogo-rivna-korupcii-ta-inflacii-zrostanna)		республіканського інституту
27.	Реформи в Україні: експертна оцінка (http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-ekspertna-otsinka)	2017	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Секретаріатом РПП
28.	Joint staff working document/ Association Implementation Report on Ukraine (https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_implementation_report_on_ukraine.pdf)	2017	European commission
29.	Індекс сприйняття корупції 2017 (https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-spi-2017/)	2017	Transparency International Україна
30.	Бізнес-інтереси в Чернівецькій міськраді: аналіз лабораторій демократичних трансформацій (http://democracylab.org.ua/business-interests-chernivtsi-rada/)	2017	Лабораторії демократичних трансформацій
31.	Громадська думка Кіровоградщини. Соціологічне дослідження (http://uvr.kr-admin.gov.ua/Docs/present%2006%202017.pdf)	2017	Центрально-українська соціологічна лабораторія
32.	Всеукраїнське муніципальне опитування (2016) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/50.pdf)	2016	TNS Ukraine Center for Insights in Survey Research
33.	Социологическое исследование «12 шагов к миру: Коррупция, люстрация и реформа полиции» (https://restoring-donbass.com/nashi-proekty/12-shagov-k-miru-vosstanovlenie-mira-status-regiona-i-bezopasnost/46219-sotsiologicheskoe-issledovanie-12-shagov-k-miru-korruptsiya-lyustratsiya-i-reforma-politsii/)	2016	TNS Ukraine Center for Insights in Survey Research
34.	Індекс сприйняття корупції в українських ЗМІ (2016) (https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-spi-2016/)	2016	Transparency International Україна
35.	Індекс сприйняття корупції у світі (2015) (https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-spi-2015/)	2015	Transparency International Україна
36.	Рівень сприйняття корупції бізнесом: друга хвиля (2015) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/46.pdf)	2015	Transparency International Україна
37.	The state of corruption (2015) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/45.pdf)	2015	Transparency International Україна
38.	Альтернативний звіт щодо оцінки ефективності Державної антикорупційної політики (2015) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/44.pdf)	2015	Transparency International Україна
39.	National integrity system: Ukraine (2015) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/42.pdf)	2015	Transparency International Україна

40.	Соціальне опитування щодо корупції в окремих сферах (2015)	2015	Фонд «Демократичні ініціативи»
41.	Ставлення українців до політичних партій і джерел їх фінансування (2015) (https://dif.org.ua/article/stavlennya-ukraintsiv-do-politichnikh-partiy-i-dzherel-ikh-finansuvannya)	2015	Transparency International Україна
42.	Стан корупції в Україні 2007–2009, 2011 та 2015 (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/34.pdf)	2015	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
43.	National integrity system: Ukraine (2014) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/41.pdf)	2014	Transparency International Україна
44.	Корупція в Україні 2012 (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/18.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
45.	Опозиція до антикорупційної діяльності (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/16.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
46.	Корупція в бізнесовому середовищі (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/15.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
47.	Вплив економічних чинників на протидію корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/14.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
48.	Соціокультурний контекст розуміння та сприйняття корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/13.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
49.	Природа та поширеність громадського невдоволення корупцією (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/12.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
50.	Антикорупційна інфраструктура (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/11.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
51.	Публічні позиції політичних еліт щодо корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/10.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
52.	Ставлення до добросовісних інформаторів (whistleblowers) (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/9.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
53.	Корупція в приватному секторі(2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/8.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
54.	Потенціал неурядових організацій у протидії корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/7.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)

55.	Потенціал засобів масової інформації у протидії корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/6.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
56.	Природа та поширеність корупції (2012) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/5.pdf)	2012	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
57.	Гендерні аспекти корупції у вищій освіті (2011) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/4.pdf)	2011	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
58.	National integrity system: Ukraine (2011) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/40.pdf)	2011	Transparency International Україна
59.	Стан корупції в Україні порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007–2009, 2011 (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/33.pdf)	2011	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
60.	Засади методології оцінювання рівня корупції в Україні (2010) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/3.pdf)	2010	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
61.	Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні (2009) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/36.pdf)	2009	Transparency International Україна
62.	Корупційні ризики в базових провадженнях: кримінальний процес (досудова та судова стадія), цивільний процес, господарський процес, адміністративний процес (2009) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/35.pdf)	2009	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
63.	Стан корупції в Україні Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007–2009 (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/32.pdf)	2009	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
64.	Корупційні ризики в базових провадженнях: кримінальний процес (досудова та судова стадія), цивільний процес, господарський процес, адміністративний процес (2009) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/2.pdf)	2009	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
65.	Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі (2009) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/1.pdf)	2009	Інститут прикладних гуманітарних досліджень (ШГД)
66.	Національне дослідження стану корупції у сфері регуляторної політики (2008)	2008	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
67.	Дослідження корупції в Україні думки та погляди населення України (2008)	2008	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології

68.	Дослідження стану корупції у сфері вищої освіти (2008)	2008	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
69.	Національне дослідження стану корупції у сфері регуляторної політики: митні процедури (2008)	2008	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
70.	Дослідження корупції у судовій системі України (2008) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/27.pdf)	2008	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
71.	Корупція в діяльності ДАІ (2007)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
72.	Аналітичний звіт за результатами соціологічного дослідження щодо ставлення до корупції студентів вищих навчальних закладів в закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій та Тернопільській областях (2007) (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/25.pdf)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
73.	Стан корупції в Україні. Рівненська область (2007)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
74.	Стан корупції в Україні. Волинська область (2007)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
75.	Стан корупції в Україні. Львівська область (2007)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
76.	Стан корупції в Україні 2007 рік (https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/21.pdf)	2007	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології
77.	Дослідження з питань корупції й надання послуг у судовій системі України (2006)	2006	(MSI) у співробітництві з Київським міжнародним інститутом соціології

**Перелік соціологічних досліджень,
що містять результати опитувань щодо довіри до судової гілки влади,
органів суддівського врядування, загального стану та перспектив судової
реформи в Україні, вивчення яких передувало підготовці
підрозділу 3.1. «Справедливий суд»
проекту Антикорупційної стратегії на 2020 – 2024 роки**

№ з/п	Назва	Рік	Виконавець дослідження
1	Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність	2020	Info Sapiens
2	Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р.)	2020	Центр Разумкова
3	Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків	2019	Центр Разумкова
4	Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків	2019	Центр Разумкова
5	Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади	2019	Центр Разумкова
6	Громадська думка України на 28-му році незалежності держави	2019	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Київський міжнародний інститут соціології
7	Судова реформа: що може позитивно вплинути на довіру до суду?	2019	Центр Разумкова, фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
8	Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України	2019	Центр Разумкова
9	Судовий індекс: шоста хвиля 2018	2019	ЕВА
10	Результати національних опитувань правників, працівників апарату суду та присяжних у 2019 році	2019	
11	«Ставлення громадян України до судової влади»	2019	Центр Разумкова
12	Експертне опитування: ставлення до судової реформи в Україні	2018	Центр «Соціальний моніторинг», Український інститут соціальних досліджень ім. О.Яременка
13	Оцінка проблематики корупції в громадській думці	2018	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва

14	Звіт про результати оцінювання пілотних судів на основі моделі «Контрольний перелік сприяння якості правосуддя та роботи судів Європейської комісії з питань ефективності правосуддя»	2018	ГО «Інститут судового менеджменту»
15	Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні	2018	Соціологічна група «Рейтинг»
16	Судовий індекс: чи довіряє бізнес судам?	2018	ЕВА
17	Соціально політична ситуація в Україні	2018	Центр соціальних та маркетингових досліджень «Соціс»
18	Опитування громадської думки щодо реалізації судової реформи в Україні	2018	Gfk
19	Як в Україні борються з корупцією - думка громадян	2018	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
20	Рівень інформованості населення України щодо реформ - результати дослідження (щодо судової реформи)	2018	Gfk
21	Corruption and distrust in judiciary lead the rating of obstacles for investors for the third year in a row	2018	ЕВА
22	Думки і погляди населення України щодо судової реформи: вересень 2018 року	2018	Київський міжнародний інститут соціології
23	Рівень поінформованості населення про реформи, оцінки впливу реформ на особисте становище громадян	2018	Центр Разумкова
24	Всеукраїнське опитування громадян та опитування професійних юристів щодо незалежності та підзвітності судової влади, сприйняття судової реформи та корупції в судовій системі	2018	
25	Громадська думка про підсумки 2017 р. (с.67)	2017	Центр Разумкова
26	Іноземні інвестори: корупція та недовіра до судової системи все ще більше впливають на інвестиційний клімат, ніж конфлікт з Росією	2017	Dragon Capital, ЕВА, Центр економічної стратегії
27	Судова влада в оцінках громадян України (с.160)	2017	Центр Разумкова
28	Соціально політична ситуація в Україні	2017	Центр соціальних та маркетингових досліджень «Соціс»
29	Реформи в Україні: чи знають, чи вірять, чи підтримують?	2017	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва,
30	Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації	2017	Центр Разумкова
31	Громадська думка про побутову корупцію: де, як і чому?	2017	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, фірма «Юкрейніан соціолоджі сервіс»
32	Особливості свідомості і ідентичності жителів підконтрольної та окупованих територій Донецької області	2017	IFAKInstitut

33	Громадська думка про підсумки 2016 р. (с.44)	2016	Центр Разумкова
34	Всеукраїнське опитування громадян щодо демократичних змін у політичних та суспільних сферах, судової реформи та процесу очищення влади в Україні	2016	експерти проекту USAID «Нове правосуддя»
35	Всеукраїнське опитування громадян: ставлення до демократичних змін у політичній та суспільній сферах, судової реформи та процесу очищення влади в Україні	2016	експерти проекту USAID «Нове правосуддя»
36	Національне опитування суддів щодо реформування судової системи та виконання Законів України «Про відновлення довіри до судової влади», «Про очищення влади», «Про забезпечення права на справедливий суд»	2016	Gfk
37	Громадська думка про права людини в Україні	2016	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, фірма «Юкрейніан соціолоджі сервіс»
38	Відкритий суд оприлюднив результати опитування щодо рівня довіри до судової влади	2016	ГО «Відкрита Україна»
39	Громадська думка про підсумки 2015 р. (с.43)	2015	Центр Разумкова
40	Національне опитування громадської думки щодо демократичних та економічних реформ, судової реформи та щодо впровадження Закону України «Про очищення влади»	2015	Gfk
41	Судова реформа: опитування громадської думки, суддів, експертів	2015	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
42	Конституційні зміни щодо правосуддя: думка громадян України	2015	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
43	Кому більше довіряють українці: владі, громадськості, ЗМІ..?	2015	Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
44	Україна 2014–2015: долаючи виклики	2014	Центр Разумкова